

+++ HELIOS IQ - NEXT GENERATION AD SERVING +++

Your Ads will love it!

INTERNETAVISEN Jyllands-Posten

[luk vinduet](#)

Offentliggjort 8. marts 2003 03:00

Kronik: Går det fremad med ligestillingen?

Af Helena Skyt Nielsen, lektor, Nina Smith, professor, og Mette Verner, adjunkt, alle Handelshøjskolen i Århus

Måske skulle man slet ikke ønske sig længere barselsorlov, længere ferie, og kortere arbejdstid og tidligere pension? Måske skulle man i stedet slås for nærmest det modsatte, skriver kronikørtrioen på kvindernes internationale kampdag

På kvindernes internationale kampdag stilles der ofte spørgsmålet: Er der overhovedet nogen grund til at fejre denne dag længere? Underforstået, at kvinderne jo efterhånden har fået ligestilling på langt de fleste punkter. Men er det nu også rigtigt? Med udgangspunkt i resultater fra den økonomiske forskning vil vi i det følgende forsøge at svare på spørgsmålet: Er de danske kvinder anno 2003 økonomisk og arbejdsmæssigt ligestillede med deres mandlige kolleger eller går det i det mindste fremad?

Der er slet ingen tvivl om, at nutidens kvinder lever et privilegeret liv sammenlignet med kvinder for 100 år siden. Dengang var det en illusion at kombinere et arbejdsliv udenfor hjemmet med et familieliv med børn. Der var ganske vist mange kvinder, der arbejdede, også gifte kvinder. Arbejderkvinderne levede ofte et hårdt liv som rengøringskoner eller vaskekoner med børnene rendende om benene, hvis altså ikke ungerne var sendt ud at arbejde. En kort overgang blev det et velfærdssymbol at have råd til at være hjemmegående husmor. Men det var kun en kort periode. Velfærdssamfundet tog fart i løbet af 1960'erne og 1970'erne - med udbygningen af sundhedsvæsen, daginstitutioner og ældrepleje. Kvinderne blev mere økonomisk uafhængige. Ganske vist med en lavere løn end mændene. Børnene kom i daginstitutioner, og det offentlige overtog en del af det omsorgsarbejde, som kvinderne havde udført ulønnet i hjemmet i århundreder. Kvinderne fik typisk jobs i den offentlige sektor, som skabte hundredtusinder af jobs - netop til kvinderne. På mange måder var Danmark i front i forhold til resten af verden, når det gjaldt ligestilling.

I de sidste årtier har kvinderne i stigende grad indtaget uddannelsessystemet. Kvinder har i dag i gennemsnit en længere uddannelse end mænd. Flere kvinder beklæder nu lederstillinger, især i den offentlige sektor. Man kunne spørge med et citat fra en tidligere LO-formand, om ikke kvinderne har »sejret ad helvede til«? Svaret er klart nej. Det dokumenterer mange statistikker om kvinders og mænds placering på arbejdsmarkedet, andelen af mænd og kvinder med lave indkomster og pensioner osv. Udviklingen mod mere ligestilling på arbejdsmarkedet ser ud til at være gået i stå. Og måske er en del af fortidens landvindinger oven i købet ved at blive tabt på gulvet.

I mange år handlede kvindekampen om at kæmpe for gode jobs, ligeløn og daginstitutioner osv. I dag er det, der præger debatten, helt andre temaer. Hvis man skal sætte det på spidsen, handler debatten mere om retten til at slippe ud af arbejdsmarkedet mest muligt, end det handler om retten til at komme derind på

rimelige vilkår.

En af grundene er utvivlsomt, at nutidens arbejdsmarked opleves som meget stressende. Ifølge en ny undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet udtrykker næsten 60 pct. af alle beskæftigede kvinder, at de er stressede på jobbet, mens "kun" ca. 50 pct. af mændene siger det samme. Arbejdslivet opleves hårdt, specielt hvis man også skal have familien til at fungere på hjemmefronten. Derfor er ønsket om mere fritid og mere tid til familien et meget stærkt ønske. Utvivlsomt godt hjulpet på vej af, at vi har et temmelig højt skattetryk, som kraftigt begrænser den økonomiske gevinst ved at arbejde. Fritid og husarbejde er jo stadig ubeskattet! Samtidig skubber de forskellige ordninger, som reelt giver tilskud til fritid, husarbejde og børnepasning stærkt i samme retning: Alle vil gerne holde mere fri.

Selvom det er forståeligt, at den enkelte familie gerne vil have mere tid derhjemme, så har disse valg klare samfundsmæssige konsekvenser. Jo flere der vælger at forlade arbejdsmarkedet midlertidigt eller permanent, jo kortere arbejdsuge og jo længere ferie, jo større bliver presset på dem, der bliver tilbage i jobbet, som så skal løbe endnu hurtigere. Jo færre der er beskæftigede og jo flere der forsørges af det offentlige i orlovsordninger eller på efterløn m.v., jo større bliver skattetrykket. Når skattetrykket stiger, øges produktivitetskravene yderligere, og alle de der stadig holder ud, skal måske så være 110 pct. effektive.

Igen sat lidt firkantet op: Vi er måske ved at have skabt et arbejdsmarked, hvor vi pisker af sted på fuld kraft, når vi er på arbejde, og derefter bliver nødt til at holde stadig mere ferie og orlov for at lade batterierne op igen, så vi lige kan holde ud, indtil vi går på pension som 60-årige? Er det det gode arbejdsliv? Var det ikke bedre med et mere fleksibelt og rummeligt arbejdsmarked, der gav plads til både småbørnsforældre og ældre, selvom de ikke altid kunne være med for fuld styrke eller nogen gange har syge børn, og så til gengæld måske en kortere orlov, kortere ferie og et længere arbejdsliv?

Har denne udvikling noget med ligestilling og kvinders placering på arbejdsmarkedet at gøre? Ja, det har den i høj grad - på flere niveauer. Det er i vidt omfang kvinderne og mødrene, som fungerer som bufferen i forhold til at få de enkelte familiers liv til at hænge sammen. Selvom det ofte hævdes, at fædrene er kommet mere på banen med hensyn til at tage barselsorlov, så er det stadig mødrene, som tager langt hovedparten af orlovstiden. I gennemsnit er Mor væk fra arbejdsmarkedet i ca. 42 uger, mens det er tre uger for far! Mor har i gennemsnit en betydeligt kortere arbejdsuge end far har, hun tager flere gange barns første sygedag end far. Og det har konsekvenser for karrieren.

Hvis man vil have ligeløn og lige muligheder for mænd og kvinder på arbejdsmarkedet, er det helt afgørende at få en mere ligelig deling af opgaverne i hjemmet, herunder en mere ligelig deling mellem far og mor i brugen af barselsorlov, omsorgsdage, og børns første sygedage. Så længe de økonomiske incitamenter fuldstændig entydigt peger i retning af, at det er billigst at lade mor gøre disse ting, bliver der næppe ændret meget på dette felt.

Vores forskning viser, at den nuværende arbejdsdeling i hjemmet gør det meget vanskeligt for kvinder at gøre karriere i den private sektor. Når kvinderne nærmer sig den tid, hvor de planlægger det første barn, søger de i vidt omfang over i den offentlige sektor. Far gør det modsatte, hvis ikke han allerede er privat ansat. Den private sektor har højere løn end den offentlige sektor, der igennem de sidste snart 30 år er sakket bagud lønmæssigt i forhold til den private sektor. Til gengæld har der ikke været så gode ordninger i den private sektor i forbindelse med kompensationen i barselsorlov, omsorgsdage, fleksibel arbejdstid o.l.

De kvinder, der bliver i den private sektor, selvom de får børn, bliver ifølge vores forskning lønmæssigt for altid "skæmmet" efter perioder med orlov. Det er svært at klandre de private arbejdsgivere for at "straffe" kvinderne for denne adfærd. Man behøver vist ikke være økonom for at forudsige, at mange og lange orlovsperioder kan tolkes som signal om at arbejdet "kommer i anden række". Hvorfor skulle

arbejdsgiveren ikke i stedet forfremme og belønne en medarbejder, der er topmotiveret, investerer tid og energi i arbejdslivet og signalerer at arbejdet har høj prioritet?

Den offentlige sektor bliver derfor i tiltagende grad en kvindearbejdsplads med hvad dertil hører af lav løn og status. Dette er en af forklaringerne, at kvinderne igennem de sidste 25 år, faktisk lige siden ligelønsloven blev indført, ikke har halet ind på mændene rent lønmæssigt. Det er især de højtuddannede kvinder, som taber terræn i forhold til deres mandlige kolleger. Kvinderne har faktisk lønmæssigt og karrieremæssigt stort set ikke fået noget ud af den enorme investering i uddannelse, de har gjort i de sidste årtier!

En anden alvorlig konsekvens af det store ønske om mere fritid er, at det presser finansieringen af velfærdssamfundet. Problemet vokser i de næste årtier, hvor der bliver mange flere pensionister, der skal forsørges af meget færre i arbejdsstyrken. Igen kan man spørge: Har forsørgerbyrden nu også noget med ligestilling at gøre? Ja, i høj grad!

På mange måder er kvinderne langt mere afhængige af, at der bliver råd til at finansiere velfærdssamfundet i fremtiden. Kvinderne jo i vidt omfang ansat i den offentlige sektor, som er arbejdsgiver for mere end halvdelen af den kvindelige arbejdsstyrke. Med et presset offentligt budget, vil den udvikling, der startede i midten af 1970'erne, hvor den private sektor begyndte at overhale den offentlige sektor lønmæssigt, utvivlsomt fortsætte. I den sammenhæng ville en større privatisering af en række omsorgsjobs måske slet ikke være så skidt for den kvindelige arbejdsstyrke, fordi det ville øge konkurrencen om den gode arbejdskraft i omsorgssektoren. I dag har en stor del af den kvindelige arbejdsstyrke reelt kun én arbejdsgiver, hvor de kan bruge deres uddannelse: Det offentlige.

Eftersom det stadigvæk i stort omfang er kvinderne, der er ansvarlige for omsorg for familiens børn, syge og ældre, vil det formentlig i høj grad blive kvinderne, der må samle op på omsorgen i fremtiden, når der kommer pres på de offentlige budgetter. Hvis kvaliteten af pasningen i daginstitutionerne falder, bliver det sikkert kvinderne, som reducerer arbejdstiden og henter deres børn endnu tidligere eller tager mere orlov. Hvis ikke ældreplejen fungerer, bliver det sikkert kvinderne i familien, som må overtage pasningen af svigermor. Præcis som det var for 100 år siden, før velfærdssamfundet. Kvinder lever længst, så de er typisk også helt afhængige af den offentlige omsorg, når ægtefællen er død, for så er der jo ofte ikke andre til at tage over.

Der er store perspektiver for kvinderne i at sikre, at velfærdssamfundet kan overleve og videreudvikles uden at være i en nærmest permanent finansieringskrise. De sidste årtiers udvikling med stadig kortere arbejdstid, længere barselsorlov og tidligere pensionsalder, som oven i en demografisk udvikling med flere ældre og færre unge, er en alvorlig trussel mod ligestillingen. Hvis udviklingen skal vendes, kræver det, at man tænker langsigtet og gør sig de samfundsmæssige konsekvenser klart, både af de overordnede politiske beslutninger og af de valg, man selv træffer. Måske skulle man slet ikke ønske sig længere barselsorlov, længere ferie, og kortere arbejdstid og tidligere pension? Måske skulle man i stedet slås for nærmest det modsatte. Vel at mærke på et arbejdsmarked, der gjorde det lettere at kombinere en dagligdag på arbejdsmarkedet med familiens behov og muligheder, i stedet for at give op og bare ønske sig ud af arbejdsmarkedet. Måske er der ligestillingsmæssige perspektiver i noget så kedsommeligt som skattetrykkets størrelse, fordi et fortsat pres på skattetrykket fra en globaliseret verden også betyder et pres på offentlig omsorg og service og de offentligt ansattes lønninger?

Det er selvfølgelig i sidste ende et politisk spørgsmål og et spørgsmål for den enkelte person, om man overhovedet ønsker sig ligestilling i økonomien, i familien og på arbejdsmarkedet. Men hvis man synes, at ligestilling stadig er en fornuftig målsætning, var det måske værd at overveje disse spørgsmål.